

Ο Αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος: ο Προφήτης της φιλανθρωπίας

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)





Ο Χρυσόστομος υπήρξε πολύ δυνατός ιεροκήρυκας. Υπεραγαπούσε το κήρυγμα και το θεωρούσε ως το κατ' εξο-χὴν καθήκον ενός χριστιανού κληρικού. Η ιεροσύνη είναι εξουσία, ἀλλ' είναι εξουσία λόγου και πειθούς. Αυτό είναι το διακριτικό γνώρισμα της χριστιανικής αρχῆς. Οι βασιλείς εξαναγκάζουν, οι κληρικοί πείθουν. Οι πρώτοι ενεργούν με διαταγές, οι δεύτεροι με προτροπές. Οι κληρικοί απευθύνονται στην ανθρώπινη ελευθερία, στην ανθρώπινη θέληση και ζητούν αποφάσεις. Όπως ο ίδιος ο Χρυσόστομος συνήθιζε να λέει, «είμαστε υποχρεωμένοι να επιτύχου-με τη σωτηρία των ανθρώπων με τον λόγο, την πραότητα και την προτροπή». Η ὅλη αξία της ανθρώπινης ζωῆς για τον Χρυσόστομο βρισκόταν στο

ότι αυτή ήταν, και έπρεπε να είναι, μια ζωή εν ελευθερία, και γι' αυτό μια ζωή χρήσιμη. Στα κηρύγματά του μιλούσε συνεχώς για την ελευθερία και την απόφαση. Η ελευθερία ήταν γι' αυτόν μια εικόνα του Θεού στον άνθρωπο. Ο Χριστός ήλθε, όπως ο Χρυσόστομος συνήθιζε να υπενθυμίζει, ακριβώς για να θεραπεύσει τη βούληση του ανθρώπου. Ο Θεός πάντοτε ενεργεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μη καταστρέφει την ελευθερία μας, Ο ίδιος ο Θεός ενεργεί διά κλήσεων και προτροπών, όχι καταπιεστικώς. Δείχνει την ευθεία οδό, καλεί και προσκαλεί, και προειδοποιεί για τους κινδύνους της κακίας, αλλά δεν εξαναγκάζει. Οι χριστιανοί κληρικοί πρέπει να ενεργούν κατά παρόμοιο τρόπο. Εξ ιδιοσυγκρασίας ο Χρυσόστομος ήταν μάλλον υπέρ των άμεσων και επαναστατικών λύσεων, οξύς και αυστηρός, αλλ' ήταν πάντοτε κατά του εξαναγκασμού, ακόμα και στον αγώνα με τους αιρετικούς. Απαγορεύεται στους Χριστιανούς, συνήθιζε να επαναλαμβάνει, να μετέρχονται βία, ακόμα και για αγαθούς σκοπούς. «Η πολεμική μας δεν κάνει τους ζωντανούς νεκρούς, αλλά μάλλον κάνει τους νεκρούς να ζήσουν, γιατί ασκείται με πνεύμα πραότητας και ταπεινοφροσύνης. Καταδιώκω με λόγια, όχι με έργα. Καταδιώκω την αίρεση, όχι τους αιρετικούς. Είναι δικό μου γνώρισμα το να καταδιώκομαι μάλλον, παρά να καταδιώκω. Έτσι ο Χριστός ήταν νικητής ως εσταυρωμένος και όχι ως σταυρωτής». Η δύναμη του Χριστιανισμού βρισκόταν, γι' αυτόν, στην ταπείνωση και στην ανεκτικότητα, όχι στη δύναμη. Έπρεπε κανείς να είναι αυστηρός με τον εαυτό του και επιεικής προς τους άλλους.

Εν τούτοις, ο Χρυσόστομος δεν ήταν καθόλου ένας αισιόδοξος αισθηματίας. Η διάγνωσή του για την ανθρώπινη κατάσταση ήταν μαύρη κι άραχνη. Ζούσε σε μια εποχή που η Εκκλησία κατακλύσθηκε ξαφνικά άπα πλήθη κατ' όνομα μόνον Χριστιανών. Είχε την εντύπωση ότι κήρυττε σε νεκρούς. Παρατηρούσε την έλλειψη φιλανθρωπίας και την επαναπαυόμενη αδικία και τις είδε σχεδόν μέσα σε μια αποκαλυπτική προοπτική: «Κατεσβέσαμεν τον ζήλον και το σώμα του Χριστού είναι νεκρόν». Είχε την εντύπωση ότι μιλούσε σε ανθρώπους για τους οποίους ο Χριστιανισμός ήταν μόνον ένας συμβατικός συρμός, ένας κενός τύπος, μια επιτήδευση και τίποτα περισσότερο: «Μέσα στις χιλιάδες μπορεί κανείς δύσκολα να βρει περισσότερους από εκατό που έχουν σωθεί, και ακόμα και γι' αυτό αμφιβάλλω». Ένοιωθε μάλλον στενοχώρια για τον μεγάλο αριθμό των κατ' όνομα μόνον Χριστιανών, που τους θεωρούσε «μια επί πλέον τροφή για το πυρ».

Η ευημερία ήταν γι' αυτόν ένας κίνδυνος, το χειρότερο είδος διωγμού, χειρότερο κι από ένα φανερό διωγμό. Κανείς δεν βλέπει κινδύνους. Η ευημερία εκτρέφει την αδιαφορία. Οι άνθρωποι πέφτουν στον ύπνο και ο διάβολος σκοτώνει τους υπνώττοντας. Ο Χρυσόστομος ανησυχούσε ιδιαίτερα για το φανερό και αυθαίρετο χαμήλωμα των αξιολογικών κριτηρίων και των απαιτήσεων, που παρατηρείτε ακόμα και μεταξύ του κλήρου. Το άλας έχανε την ολιστική του δύναμη. Αντέδρασε σ' αυτό όχι μόνο με λόγους αποδοκιμασίας και επιπλήξεως, αλλά και με έργα φιλανθρωπίας και αγάπης. Αγωνιζόταν απεγνωσμένα για την ανανέωση της

κοινωνίας, για τη θεραπεία των κοινωνικών κακών. Κήρυττε και ασκούσε τη φιλανθρωπία, ιδρύοντας νοσοκομεία και ορφανοτροφεία, βοηθώντας τους φτωχούς και τους ενδεείς. Ήθελε να ανακτηθεί το πνεύμα ασκήσεως της αγάπης. Ήθελε περισσότερη δραστηριότητα και αφοσίωση μεταξύ των Χριστιανών. Ο Χριστιανισμός γι' αυτόν ήταν ακριβώς «η οδός», όπως είχε μερικές φορές ορισθεί στους αποστολικούς χρόνους, και ο ίδιος ο Χριστός ήταν «η οδός». “Ο Χρυσόστομος ήταν πάντα εναντίον όλων των συμβιβασμών, εναντίον της πολιτικής της συνδιαλλαγής και της προσαρμογής. Ήταν προφήτης ενός ολοκληρωμένου Χριστιανισμού.

Ο Χρυσόστομος ήταν κυρίως ένας κήρυκας της ηθικότητας, αλλ' η ηθική του ήταν βαθιά ριζωμένη στην πίστη. Συνήθιζε να ερμηνεύει τη Γραφή στο ποίμνιο του, και ο αγαπημένος του συγγραφέας ήταν ο αγ. Παύλος. Ήταν στις επιστολές του που μπορούσε κανείς να δει αυτή την οργανική σχέση μεταξύ πίστεως και ζωής. Ο Χρυσόστομος είχε το αγαπημένο του δογματικό θέμα, στο οποίο επανειλημμένα επανήρχετο –πρώτ' απ' όλα το θέμα της Εκκλησίας, που συνδεόταν στενά με το δόγμα της λυτρώσεως, δηλαδή της θυσίας του αρχιερέως Χριστού· η Εκκλησία είναι η καινούργια ύπαρξη, η εν Χριστώ ζωή, και η εν ανθρώποις ζωή του Χριστού. Δεύτερον, το θέμα της θείας Ευχαριστίας, ενός μυστηρίου και μιας θυσίας. Είναι πολύ δίκαιο να ονομάζουμε τον Χρυσόστομο, όπως πράγματι καλείτο, «ο διδάσκαλος της θείας Ευχαριστίας», *doctor eucharisticus*. Και τα δύο θέματα συνδέονται μεταξύ τους. Ήταν εν τη θεία Ευχαριστία, και δ' αυτής, που η Εκκλησία μπορούσε να είναι ζώσα.

Ο Χρυσόστομος ήταν μια μαρτυρία της ζωντανής πίστεως και γι' αυτό το λόγο η φωνή του ακουγόταν τόσο πρόθυμα και στην Ανατολή και στη Δύση· αλλά γι' αυτόν η πίστη ήταν κανόνας ζωής κι όχι απλώς μια θεωρία. Τα δόγματα πρέπει να γίνονται πράξεις. Ο Χρυσόστομος κήρυττε το Ευαγγέλιο της σωτηρίας, το Ευαγγέλιο της καινούργιας ζωής. Δεν ήταν κήρυκας μιας αυτόνομης ηθικής. Κήρυττε τον Χριστό, και τούτον εσταυρωμένον και αναστάντα, τον αμνόν και τον αρχιερέα. Η ορθή ζωή ήταν γι' αυτόν η μόνη επαρκής απόδειξη της ορθής πίστεως. Η πίστη ολοκληρώνεται στα έργα, τα έργα της φιλανθρωπίας και της αγάπης. Χωρίς την αγάπη, η πίστη, η μυστική θεωρία, και η θέα των μυστηρίων του Θεού είναι αδύνατα. Ο Χρυσόστομος παρακολουθούσε τον απεγνωσμένο αγώνα για την αλήθεια μέσα στην κοινωνία των χρόνων του. Ενδιαφερόταν πάντοτε για ζωντανές ψυχές. Μιλούσε σε ανθρώπους, σε ζωντανά πρόσωπα. Πάντοτε απευθυνόταν σ' ένα ποίμνιο, για το οποίο αισθανόταν ευθύνη. Πάντοτε συζητούσε συγκεκριμένες περιπτώσεις και καταστάσεις.

Ένα από τα συνήθη και αγαπημένα του θέματα ήταν το θέμα του πλούτου και της φτώχειας. Το θέμα το έθετε ή το υπαγόρευε το περιβάλλον μέσα στο οποίο ο Χρυσόστομος έπρεπε να εργαστεί. Έπρεπε να αντιμετωπίσει τη ζωή όπως είχε

διαμορφωθεί μέσα σε μεγάλες και πολυάνθρωπες πόλεις, με όλες τις προστριβές μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών. Απλούστατα δεν μπορούσε να αποφύγει τα κοινωνικά προβλήματα χωρίς να απομακρύνει τον Χριστιανισμό από τη ζωή, αλλά τα κοινωνικά προβλήματα ήταν γι' αυτόν κυρίως θρησκευτικά και ηθικά προβλήματα. Δεν ήταν κατά κύριο λόγο ένας κοινωνικός αναμορφωτής, έστω κι αν είχε τα δικά του σχέδια για μια χριστιανική κοινωνία. Ενδιαφερόταν για τη συμπεριφορά των Χριστιανών μέσα στον κόσμο, για τα καθήκοντά τους, για το επάγγελμά τους.

Στα κηρύγματά του βρίσκουμε, πρώτ' απ' όλα, μια διεισδυτική ανάλυση της κοινωνικής καταστάσεως. Βρίσκει πάρα πολλή αδικία, ψυχρότητα, αδιαφορία και πόνο και θλίψη στην κοινωνία των χρόνων του. Και βλέπει καλά σε ποιά έκταση αυτή η κατάσταση οφείλεται στον ?????? ???????? ??? ????????? ?????????, ??? ?????? ?????? ??? ???. ??? ?? ?????? ?????????? ????????? ??? ?????????? ??? ?????????? ??? ?????? ??? ?????????? ? ????????????? ?????? ??? ?? ?????? ????????????? ??? ?????· ??????? ??? ?????? ?? ??? ?????? ?????????? ? ?????? ????????????? ??? ??????. ? ?????? ???' ?????? ??? ??? ?????? αξία. Είναι μια μάσκα, κάτω απ' την οποία κρύβεται το πραγματικό πρόσωπο του ανθρώπου, άλλ' εκείνοι που έχουν πλούτη φθάνουν στο σημείο να τα αγαπούν, και εξαπατώνται· φθάνουν στο σημείο να τα εκτιμούν και να στηρίζονται σ' αυτά. Όλα τα πλούτη, όχι μόνο τα μεγάλα, είναι επικίνδυνα, εφ' όσον ο άνθρωπος μαθαίνει να στηρίζεται πάνω σ' ό,τι είναι, απ' την ίδια του τη φύση, κάτι το πρόσκαιρο και χιμαιρικό.

Ο Χρυσόστομος είναι πολύ ευαγγελικός σ' αυτό το σημείο, θησαυροί πρέπει να θησαυρίζονται εν ουρανών και όχι επί της γης και όλοι οι γήινοι θησαυροί είναι χιμαιρικοί και καταδικασμένοι να φθαρούν. «Μια αγάπη για τον πλούτο είναι αφύσικη αγάπη», λέγει ο Χρυσόστομος. Είναι απλώς ένα φορτίο της ψυχής και μάλιστα ένα επικίνδυνο φορτίο. Υποδουλώνει την ψυχή· την αποσπά από την υπηρεσία προς τον Θεό. Το χριστιανικό πνεύμα είναι πνεύμα αυταπαρνήσεως και ο πλούτος προσδένει τον άνθρωπο σε άψυχα πράγματα. Το πνεύμα ?????????? ?????????? ??? ?????, ?????????????? ??? ??????????. ? ?????????????? ?????????? ????? τις εντολές της επί του Όρους Ομιλίας. «Μη μερι-μνάτε τη ψυχή υμών τι φάγητε, μηδέ τω σώματι υμών τι ενδύσησθε...». Η ψυχή είναι σπουδαιότερη από το ένδυμα ή την τροφή, αλλ' η αγωνία είναι η κυριαρχούσα διάθεση της ?????????? ??????????.

Οι Χριστιανοί καλούνται να απαρνηθούν όλα τα πλούτη και να ακολουθήσουν τον Χριστό με πλήρη εμπιστοσύνη και πίστη. Τα πλούτη μπορούν να δικαιωθούν μόνο με τη χρήση τους: θρέψετε τους πεινασμένους, βοηθήστε τους φτωχούς, και δώστε τα πάντα στους ενδεείς. Εδώ είναι η κυρία ένταση, η κυρία σύγκρουση μεταξύ του πνεύματος της Εκκλησίας και της ψυχικής διαθέσεως της κοσμικής κοινωνίας. Η ωμή αδικία της καθημερινής ζωής είναι η αιμορροούσα πληγή αυτής της κοινωνίας. Σ' ένα κόσμο θλίψεως και στερήσεως, όλα τα πλούτη είναι άδικα —είναι απλώς αποδείξεις ψυχρότητας και συμπτώματα ολιγοπιστίας. Ο Χρυσόστομος προχωρεί τόσο πολύ, ώστε να αποκηρύσσει ακόμα και την

πολυτέλεια των ναών. «Η Εκκλησία», λέγει, «είναι ένας θριαμβευτικός χορός αγγέλων και όχι ένα χρυσοχοείο. Η Εκκλησία ζητά τις ψυχές των ανθρώπων και μόνο προς χάριν των ψυχών ο Θεός δέχεται κάθε άλλη προσφορά. Το ποτήρι που ο Χριστός προσέφερε στους μαθητές κατά τον Μυστικό Δείπνο δεν ήταν από χρυσάφι. Κι όμως ήταν πολύτιμο όσο τίποτα άλλο. Όταν θέλεις να τιμήσεις τον Χριστό, κάνε το όταν τον βλέπεις γυμνό στο πρόσωπο των φτωχών. Δεν έχει καμιά αξία, αν φέρεις μετάξι και πολύτιμα μέταλλα στον ναό και αφήσεις έξω τον Χριστό να υποφέρει από το κρύο και τη γύμνια. Δεν έχει καμιά αξία, αν ο ναός είναι γεμάτος από χρυσά σκεύη, αλλά ο ίδιος ο Χριστός πεθαίνει από την πείνα. Κατασκευάζετε χρυσά δισκοπότηρα, αλλά παραλείπετε να προσφέρετε ένα ποτήρι κρύο νερό στους φτωχούς. Ο Χριστός, ως ένας άστεγος ξένος περιφέρεται έξω και ζητιανεύει και αντί να τον δεχθήτε, σεις κάνετε διακοσμήσεις».



Ο Χρυσόστομος φοβόταν πως κάθε τι που αποθηκευόταν, ήταν κατά κάποιο τρόπο κλεμμένο από τους φτωχούς. Ένας δεν μπορεί να είναι πλούσιος, παρά μόνο αν κρατήσει τους άλλους φτωχούς. Η ρίζα του πλούτου βρίσκεται πάντα βυθισμένη σε κάποια αδικία. Εν τούτοις, η φτώχεια καθ' εαυτή δεν ήταν για τον Χρυσόστομο μια αρετή. Φτώχεια σήμαινε γι' αυτόν πρώτ' απ' όλα στέρηση και ανάγκη και θλίψη και πόνο. Γι' αυτό τον λόγο ο Χριστός μπορεί να βρεθεί ανάμεσα στους φτωχούς, και έρχεται σε μας μεταμφιεσμένος σαν ζητιάνος, και όχι σαν πλούσιος άνθρωπος. Η φτώχεια είναι μια ευλογία μόνο όταν γίνει χαρούμενα αποδεκτή για

χάρη του Χριστού. Οι φτωχοί έχουν λιγότερη αγωνία από τους πλούσιους και είναι πιο ανεξάρτητοι -ή τουλάχιστον μπορεί να είναι. Ο Χρυσόστομος γνωρίζει καλά ότι η φτώχεια μπορεί επίσης να αποτελέσει πειρασμό, όχι μόνο γιατί είναι ένα βάρος, αλλά και γιατί μπορεί να ενθαρρύνει τον φθόνο ή την απελπισία. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο ήθελε να πολεμήσει τη φτώχεια, όχι μόνο για να απαλύνει τον πόνο, αλλά και για να απομακρύνει τους πειρασμούς.

Ο Χρυσόστομος ενδιαφερόταν πάντοτε για τα ηθικά θέματα. Είχε τις δικές του απόψεις για μια δίκαιη κοινωνία και το πρώτο που θεωρούσε απαραίτητο γι' αυτήν ήταν η ισότητα. Αυτή αποτελεί την πρώτη αξίωση κάθε γνήσιας αγάπης. Αλλά ο Χρυσόστομος ήθελε να προχωρήσει ακόμα περισσότερο. Αισθανόταν ότι μόνο ένας κάτοχος όλων των πραγμάτων υπήρχε στον κόσμο -ο ίδιος ο Θεός, ο ποιητής των όλων. Στην κυριολεξία, καμιά ατομική περιουσία δεν έπρεπε να υπάρχει. Τα πάντα ανήκουν στον Θεό. Το κάθε τι δεν δίδεται, αλλά δανείζεται μάλλον εμπιστευτικά από τον Θεό στον άνθρωπο, για τους σκοπούς του Θεού. Ο Χρυσόστομος θα ήθελε να προσθέσει: Τα πάντα είναι του Θεού εκτός των καλών έργων του ανθρώπου

-???? ????? ?? ???? ?????? ?? ? ??????? ?????? ?? ??????. ??? ? ???? ??????? ??? ??, ?? ????? ?????? ??, ?? ????? ??????? ?? ?????? ??????. ?? ??????? ?????? ακόμα και για τα εγκόσμια πράγματα; Πόλεις, αγορές, δρόμοι δεν είναι κοινά για όλους; Η οικονομία του Θεού είναι του ιδίου είδους. Νερό, αέρας, ήλιος και σελήνη και η υπόλοιπη κτίση δόθηκαν για κοινή χρήση. Έριδες αρχίζουν συνήθως, όταν οι άνθρωποι προσπαθούν να οικειοποιηθούν πράγματα, τα οποία, λόγω ??? ?????? ???, ?? ??????? ??? ?????????? ?????? ?? ?????????? ?? ?????????? ?? ??????????

Ο Χρυσόστομος είχε σοβαρές αμφιβολίες για την ατομική ιδιοκτησία. Δεν αρχίζει η διαμάχη απ' τη στιγμή που η ψυχρή διάκριση μεταξύ του «δικού μου» και του «δικού σου» πρωτοεμφανίζεται; Ο Χρυσόστομος δεν νοιαζόταν τόσο πολύ για τα αποτελέσματα, όσο για τις αιτίες -για τον προσανατολισμό της βουλήσεως. Πού πηγαίνει ο άνθρωπος να συγκεντρώσει τους θησαυρούς του; Ο Χρυσόστομος επιζητούσε τη δικαιοσύνη προς υπεράσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Δεν δημιουργήθηκε κάθε άνθρωπος κατ' εικόνα Θεού; Δεν θέλει ο Θεός τη σωτηρία και μεταστροφή κάθε επί μέρους ανθρώπου, άσχετα από τη θέση του μέσα στη ζωή, και μάλιστα άσχετα από τη διαγωγή του κατά το παρελθόν; Όλοι καλούνται σε μετάνοια και όλοι μπορούν να μετανοήσουν. Δεν υπήρχε, όμως, στο κήρυγμά του καμιά περιφρόνηση των υλικών πραγμάτων. Τα υλικά αγαθά προέρχονται επίσης από τον Θεό και δεν είναι κακά καθ' εαυτά. Εκείνο που είναι κακό είναι μόνο η άδικη χρήση των αγαθών, προς όφελος μερικών, ενώ οι άλλοι αφήνονται να πεινούν. Η απάντηση βρίσκεται στην αγάπη. Η αγάπη δεν είναι εγωιστική, «ου περπερεύεται, ου ζητεί τα εαυτής». Ο Χρυσόστομος κοίταζε πίσω προς την πρώτη Εκκλησία. «Κοιτάξετε την αύξηση της ευσέβειας. Αποχωρίζονται τα πλούτη τους, και χαίρονται, και είχαν μεγάλη χαρά, γιατί μεγαλύτερα ήταν τα πλούτη που έπαιρναν χωρίς κόπο. Κανένας δεν ονειδιζόταν, κανένας δεν εφθονείτο, κανένας

δεν μνησικακούσε· δεν υπήρχε υπερηφάνεια, δεν υπήρχε καταφρόνηση. Δεν γινόταν λόγος για «δικό μου» και «δικό σου». Γι' αυτό και η χαρά υπηρετούσε στο τραπέζι τους–κανένας δεν φαινόταν να τρώει από τα δικά του ή από του άλλου. Ούτε θεωρούσαν την περιουσία των αδελφών τους ξένη γι' αυτούς· ήταν περιουσία του Κυρίου. Ούτε πάλι νόμιζαν ότι κάτι ήταν δικό τους, όλα ήταν των αδελφών». Πώς ήταν τούτο δυνατόν; ρωτά ο Χρυσόστομος: Με την έμπνευση της αγάπης, σε αναγνώριση της άπειρης αγάπης του Θεού.

Με καμιά έννοια ο Χρυσόστομος δεν κήρυττε τον «κομμουνισμό». Η γενική περιγραφή καθ' εαυτή μπορεί να ξεγελάσει και να παραπλάνηση όπως κάθε άλλη. Η ουσία είναι το πνεύμα. Ό,τι ο Χρυσόστομος κήρυττε στις πόλεις, οι μοναχοί με θέρμη το εφάρμοζαν στις κοινότητές τους, ομολογούντες με έργα ότι ο Θεός ήταν ο μόνος κύριος και ο κάτοχος των πάντων. Ο Χρυσόστομος δεν θεωρούσε τη μοναστική ζωή απλώς ως μια ανώτερη οδό που προοριζόταν για τους εκλεκτούς, αλλά μάλλον ως ένα κανονικό ?????????? ?????????? ??? ???? ?????? ??? ?????? ??? ??????????. ?' ????? ?? ?????? ?????????? ?????? ?? ??? ?????? ?????????? ??? αρχαίας Εκκλησίας, από του αγ. Βασιλείου και του αγ. Αυγουστίνου μέχρι του αγ. Θεοδώρου του Στουδίτου στους μεταγενέστερους χρόνους. Αλλά η δύναμη του μοναχισμού δεν βρίσκεται στο ίδιο το πρότυπο, αλλά στο πνεύμα της αφιερώσεως, στην εκλογή μιας «υψηλότερης κλήσεως». Ήταν αυτή η κλήση μόνο για τους λίγους; Ο Χρυσόστομος πάντα υποπτευόταν την ανισότητα. Δεν ήταν επικίνδυνο να διακρίνεις μεταξύ των «ισχυρών» και των «αδυνάτων»; Ποιός θα έκρινε και θα αποφάσιζε εκ των προτέρων; Ο Χρυσόστομος πάντα είχε στον νου του πραγματικούς ανθρώπους. Υπήρχε κάποιο είδος εξατομικεύσεως έμφυτο στη μέθοδο με την οποία προσέγγιζε τους ανθρώπους, αλλά εκτιμούσε πάρα πολύ την ?????????? -?? ?????? αλληλεγγύης, της κοινής φροντίδας και ευθύνης, του πνεύματος της διακονίας. Κανένας δεν μπορεί να αυξηθεί στην αρετή, παρά μόνο αν υπηρετεί τους αδελφούς του. Γι' αυτόν τον λόγο πάντα τόνιζε την αξία της φιλανθρωπίας. Εκείνοι που παραλείπουν να α????? ?????????? ?? ?????????????, ?? ??????? ??? ??? ??? ?????????? ??? ????????. ??? ?????? αρκετό, λέγει, να υψώνετε τα χέρια στον ουρανό -απλώστε τα στους ενδεείς, και τότε θα εισακουσθείτε από τον Πατέρα. Υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με την παραβολή της τελικής κρίσεως, η μόνη ερώτηση που θα τεθεί τότε είναι η ερώτηση για τη φιλανθρωπία. Αλλά πάλι δεν ήταν ένας απλός μοραλισμός αυτό που ενδιέφερε τον Χρυσόστομο. Η ηθική του είχε ένα ολοφάνερο βάθος. Το αληθινό θυσιαστήριο είναι το ίδιο το σώμα των ανθρώπων. Δεν είναι αρκετό να λατρεύεις τον Θεό στα θυσιαστήρια. Υπάρχει ένα άλλο θυσιαστήριο, καμωμένο από ζωντανές ψυχές και αυτό το θυσιαστήριο είναι ο ίδιος ο Χριστός, το σώμα του. Η θυσία της δικαιοσύνης και της ευσπλαχνίας θα έπρεπε να προσφερθεί επίσης πάνω σ' αυτό το θυσιαστήριο, αν πρόκειται οι προσφορές μας να γίνουν δεκτές στα μάτια του Θεού. Τα έργα της φιλανθρωπίας πρέπει να εμπνέονται από την απόλυτη αφοσίωση και αφιέρωση στο Χριστό, που ήλθε στον κόσμο να ανακουφίσει κάθε ανάγκη ??? ?????? ??? ?????.

από τον Θεό ιεραπόστολος· είχε έναν αποστολικό και ευαγγελικό ζήλο. Ήθελε να μοιραστεί την έμπνευσή του με τους αδελφούς του. Ήθελε να εργαστεί για τη στερέωση της βασιλείας του Θεού. Προσευχόταν για τέτοια πράγματα μέσα στην κοινή ζωή, ώστε κανένας δεν θα είχε ανάγκη να αποτραβηχτεί στην έρημο αναζητώντας την τελείωση, γιατί θα υπήρχε η ίδια ευκαιρία και μέσα στις πόλεις. Ήθελε να μεταμορφώσει την ίδια την πόλη και γι' αυτό τον σκοπό διάλεξε για τον εαυτό του το δρόμο της ιεροσύνης και του αποστολικού αξιώματος.

Ήταν τούτο ένα ουτοπικό όνειρο; Ήταν δυνατό να αναμορφώσει τον κόσμο και να αφαιρέσει την κοσμικότητα του κόσμου; Επέτυχε ο Χρυσόστομος στην αποστολή του; Η ζωή του ήταν θυελλώδης και σκληρή, ήταν μια ζωή καρτερίας και μαρτυρίου. Καταδιώχθηκε και αποδοκιμάστηκε όχι από τους εθνικούς, αλλά από φευδαδέλφους, και πέθανε άπατρις σαν αιχμάλωτος στην εξορία. Όλα όσα του δόθηκαν για να τα υποστεί τα δέχθηκε με πνεύμα χαράς, σαν να ερχόταν από το χέρι του Χριστού, που και ο ίδιος αποδοκιμάσθηκε και θανατώθηκε. Η Εκκλησία με ευγνωμοσύνη αναγνώρισε εκείνον τον μάρτυρα και πανηγυρικά ανακήρυξε τον Χρυσόστομο ως ένα από τους «οικουμενικούς διδασκάλους» για όλους τους μελλοντικούς αιώνες.

Υπάρχει κάποια ασυνήθιστη γεύση επικαιρότητας στα κείμενα του Χρυσοστόμου. Ο κόσμος στον οποίον έζησε ήταν σαν τον δικό μας, ένας κόσμος εντάσεων, ένας κόσμος άλυτων προβλημάτων σ' όλους τους τομείς της ζωής. Οι συμβουλές του μπορεί να βρίσκουν όχι λιγότερη απήχηση στην εποχή μας από εκείνη που εύρισκαν στη δική του εποχή. Αλλά η σπουδαιότερη συμβουλή του είναι μια πρόσκληση προς πραγμάτωση του ολοκληρωμένου Χριστιανισμού, στον οποίον πίστη και φιλάνθρωπία, πίστη και πρακτική εφαρμογή, συνδέονται οργανικά σε μια απόλυτη εγκατάλειψη του ανθρώπου στην καταπληκτική αγάπη του Θεού, σε μια απόλυτη εμπιστοσύνη στο έλεός του, σε μια απόλυτη προσήλωση στην υπηρεσία του, δια Ιησού Χριστού, του Κυρίου μας.

(π. Γεωργίου Φλορόφσκυ, «Θέματα Εκκλησιαστικής ιστορίας», ??? ? - ???/???, ? 93-103)